

Η ΜΥΤΙΛΗΝΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Ἀφιερῶνται εἰς τὸν σοφὸν γυμνασιάρχην
κ. Ἰωάννην Ὀλύμπιον.

«Quid Mytilenae? quae certe vestrae, Quirites, belli lege et victoriae jure factae sunt; urbs et natura et situ et descriptione aedificiorum in primis nobilis; agri jucundi et fertiles; nempe eodem capite inclusi continentur»

Ciceronis de leg. agr. 2,16,40.

Ἡ παλαιόταται ἐξηκριβωμένοι σχέσεις μεταξὺ Ρώμης καὶ Μυτιλήνης συμπίπτουν μὲ τοὺς χρόνους τοῦ πολέμου τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τοῦ Ἀντιόχου. Ἡ Μυτιλήνη ἦτο τότε ὅπως καὶ κατόπιν ἀκόμη μία ἀκμάζουσα καὶ ἰσχυρὰ πόλις, διότι ἀναφέρεται ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Ροδίου πρέσβεως παρὰ τῷ Πολυβίῳ¹ ὡς μία τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς καὶ ὡς σύμμαχος μετὰ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ρόδου, τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Χίου. Ἡ πόλις ἀνῆκε λοιπὸν ἴσως εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν θαλασσίων ἑλληνικῶν πόλεων, εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ὀμοσπονδίαν, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Mommsen², καὶ ἦτο πιθανῶς ὄνοματι ὑποτελής, καθὼς αἱ πλεῖστα τῶν μικρασιατικῶν ἑλληνικῶν πόλεων, εἰς τὸν Μέγαν βασιλέα τῆς Συρίας. Αἱ

¹ Πολυβ. XI 4.

² Röm. Gesch. I 691.

αἰολικαὶ ἀποικίαι τῆς Μυτιλήνης ἐξετείνοντο καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν μικρασιατικῆς ἀκτῆς, καὶ ἔφεροντο ὑπὸ τὸ ὄνομα «Περαία»³, ἐξ ἅπαντος δὲ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐσωτερικῶν τούτων κτήσεων συνετήρει ἡ πόλις καὶ πολεμικὸν στόλον.

Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου πρὸς τὸν Ἀντίοχον, ἐπεφάνη εἰς τὰ ἀσιατικὰ ὕδατα ὁ πρῶτος ρωμαϊκὸς στόλος ὑπὸ τὸν πραιτώρα Γάϊον Λίβιον Σαλινάτορα καὶ μετὰ τὴν νικηφόρον ναυμαχίαν παρὰ τὸ Κωρύκιον ἀκρωτήριο ὑπὸ τὸ ὄρος τῆς Κάνης, διεχείμασεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐλαίας, κατέναντι τῆς Μυτιλήνης⁴. Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον φαίνεται ὅτι ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς τοὺς Ρωμαίους, ὅπως καὶ αἱ Ἐρυθραί, ἡ Κῶς, ἡ Κύμη καὶ ἄλλαι. Τοῦλάχιστον ὀλίγον ὕστερον ἡ Μυτιλήνη παρέσχεν εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στόλον δύο τριήρεις, ὅτε ὁ πραιτὼρ ἀποχωρήσας τῆς πολιορκίας τῆς Ἀβύδου ἔσπευσεν ὀπίσω πρὸς τὴν Αἰολίδα διὰ τὴν στραφῆ ἑναντίον τοῦ βασιλικοῦ ναυάρχου Πολυξενίδου⁵. Ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἐπόμενον ἡ Μυτιλήνη νὰ αἰσθανθῆ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, καὶ πράγματι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἑναντίον τοῦ Ἀδραμυττίου, τὸ ὁποῖον διηρπάγη καὶ ἐληλατήθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως, ἠρῆμωσαν τῶρα ταῦτα καὶ τὰς ἠπειρωτικὰς κτήσεις τῆς Μυτιλήνης καὶ κατέκτησαν τὰς ἀποικίας ταύτης⁶. Πρὸς τούτοις φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ πόλις ἠπειλήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σελεύκου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Λίβιον «εἰς τὰ παράλια διαμένων εἰς ἄλλους ἐνέβαλλε τρόμον καὶ ἄλλους ἐβοήθει» (in ora maritima permanens aliis terrori erat, aliis praesidio). Μόνον τοιουτοτρόπως ἐξηγεῖται ἡ αἰφνιδία ἀναχώρησις ὀλοκλήρου τοῦ ἠνωμένου ρωμαϊκοῦ, ροδιακοῦ καὶ περγαμηνοῦ στόλου ἐκ τῆς Ἐλαίας εἰς τὴν Μυτιλήνην. Φαίνεται δὲ ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὁ Σέλευκος ἐξηναγ-

³ Liv. XXXVII 21,4.

⁴ Liv. XXXVI 45,8.

⁵ Liv. XXXVII 12,5.

⁶ Liv. XXXVII 21,4.

κάσθη νὰ ἀποσυρθῆ πάσης ἐχθροπραξίας καὶ ὁ στόλος ἠδυνήθη νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς Ἑλαίαν⁷. Αἱ μυτιληναϊκαὶ τρηρεῖς πιθανώτατα ἔλαβον μέρος καὶ εἰς τὰς περαιτέρω ἐπιχειρήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ στόλου καθὼς καὶ εἰς τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Μυόννησον (190 π. Χ.).

Εἰς τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τοῦ Ἀντιόχου δὲν μνημονεύεται ρητῶς ἡ Μυτιλήνη, δὲν δύναται ὅμως νὰ ὑπάρξῃ καμμία ἀμφιβολία περὶ τῆς τύχης της, ἀφοῦ ἀσφαλῶς ἡ πόλις ἀνῆκεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν πόλεων ἐκείνων «αἱ ὁποῖαι εἶχον γίνῃ φόρου ὑποτελεῖς εἰς τὸν Ἀντίοχον» (*quae vectigales Antiochi fuissent*)⁸ καὶ ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεραι καὶ ἀτελεῖς (*liberae atque immunes*), ἔξ ἀφορμῆς τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὴν μάχην τῆς Μαγνησίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ρωμαίων.⁹ αὐτὸ δὲ τοῦτο συνέβη καὶ διὰ τὴν Μυτιλήνην. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ὑποστηρίζεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Μυτιλήνη πρὸ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου ἦτο πραγματικῶς πόλις ἐλευθέρη, διότι οἱ λόγοι παρὰ τῷ Οὐελλίῳ¹⁰: «εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐλευθερία .. ἀποκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου» (*quibus libertas.. a Pompeio restituta est*), ἀποδεικνύουν ὅτι πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν οἰστρογηλατήσῃ τὴν πόλιν ἢ πνοὴ τῆς ἐλευθερίας. Τότε ἴσως συνήφθη καὶ ἡ πρώτη συμμαχία μεταξὺ Ρώμης καὶ Μυτιλήνης καὶ ἐπεκυρώθη διὰ ψηφίσματος τῆς συγκλήτου. Ἀφοῦ κατὰ τοὺς αὐγουσιανοὺς χρόνους πολλὰ συγκλητικὰ ψηφίσματα ἀφοροῦν τὴν Μυτιλήνην, εἶνε πολὺ φυσικὸν νὰ ἐννοηθῆ ἡ ὑπαρξὶς ἐνὸς τοιούτου, προγενεστέρου τοῦ γνωστοῦ Πομπηϊανοῦ ψηφίσματος τῆς συγκλήτου.

Ἀπὸ τοῦ πολέμου πρὸς τὸν Ἀντίοχον καὶ ἐντεῦθεν, ἐπὶ ἑκατὸν περίπου ἔτη, ἐπικρατεῖ πλήρης σιωπὴ περὶ τῆς Μυτιλήνης καὶ τῶν σχέσεών της πρὸς τὴν Ρώμην, καὶ

⁷ Liv. XXXVII 21,6.

⁸ Liv XXXVII 55,6 καὶ XXXVII 39,7.

⁹ Liv. XXXVII 56,12.

¹⁰ Velleius II 18,1.

τοῦτο διότι εἰς οὐδέν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πολιτικῶν γεγονότων ἔλαβε κάπως ἔξαιρετικὸν μέρος. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ διὰ τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐπιβληθεῖσα εἰρήνη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπέβη λίαν ὠφέλιμος εἰς τὸ ἔμποριον τῆς Μυτιλήνης, καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀκμὴν προσετέθη ἀσφαλῶς κατ' ἐκείνην τὴν περίοδον καὶ ἡ πάντοτε ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων καλλιεργουμένη ζωηρὰ πνευματικὴ ζωή. Ἡ Μυτιλήνη ὑπῆρξεν ὁ τόπος τῆς γεννήσεως καὶ ὁ πρῶτος κύκλος τῆς δράσεως τοῦ ρήτορος Διοφάνους, τοῦ διδασκάλου καὶ φίλου τοῦ Τιβερίου Γράχου, τὸν ὁποῖον ὁ Κικέρων¹¹ ἀποκαλεῖ «τὸν καλλιεπέστατον τῶν Ἑλλήνων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους» (*Graeciae temporibus illis disertissimum*). Ἔνεκα τῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐσωτερικῶν κομματικῶν ἐρίδων ἐν Μυτιλήνῃ, ὁ Διοφάνης ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ ἐξόριστος εἰς Ρώμην καὶ ἐκεῖ κατόπιν εὗρε τὸν θάνατον ὁμοῦ μετὰ τοῦ μαθητοῦ Γράχου, ὅπως ἐξιστορεῖ ὁ Πλούταρχος: «Ὁ Τιβέριος.. δήμαρχος ἀποδειχθεὶς εὐθύς ἐπ' αὐτὴν ὤρμησε τὴν πρᾶξιν, ὡς μὲν οἱ πλείστοι λέγουσι, Διοφάνους τοῦ ρήτορος καὶ Βλοσσίου τοῦ φιλοσόφου παρορμησάντων αὐτόν, ὧν ὁ μὲν Διοφάνης φυγὰς ἦν Μυτιληναῖος, ὁ δὲ αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυμαῖος..»¹² «Αὐτοῦ δὲ τοῦ Τιβερίου φεύγοντος ἀντελάβετό τις τῶν ἱματίων. Ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείς καὶ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν ἐσφάλῃ καὶ κατηνέχθη περὶ τινὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ πεπτωκότας, ἀνιστάμενον δὲ αὐτόν ὁ μὲν ἐμφανῶς καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ δίφρου Πόπλιος ἦν Σατυρήιος εἰς τῶν συναρχόντων· τῆς δὲ δευτέρας ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λεύκιος Ροῦφος, ὡς ἐπὶ καλῶ τινι σεμνυνόμενος..»¹³ «Καὶ τούτου μέγα τεκμήριον ὡμῶς καὶ παρανόμως ὑβρισθεὶς ὁ νεκρός. Οὐ γὰρ ἐπέτρεψαν ἀνελέσθαι τὸ σῶμα τῶ ἀδελφῶ δεομένῳ καὶ θάψαι νυκτός, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριψαν. Καὶ τοῦτο πέρας οὐκ ἦν,

¹¹ Cic. Brut. 27, 104.

¹² Πλουτ. Τιβ. Γράχος 8.

¹³ Πλουτ. Τιβ. Γράχος 19.

ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐξεκλήρυττον ἀκρίτους, τοὺς δὲ συλλαμβάνοντες ἀπεκτίνιυσαν· ἐν οἷς καὶ Διοφάνης ὁ ρήτωρ ἀπώλετο. »¹⁴.

Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ Μυτιλήνη ὑπῆρξε τότε ἤδη ὁ προσφιλῆς τόπος διαμονῆς τῶν ἐπιφανῶν Ρωμαίων χάρις εἰς τὴν ὠραίαν τῆς θέσιν, ἡ ὁποία ἐξυμνήθη καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα — θὰ ἐπαινέσουν ἄλλοι τὴν λαμπρὰν Ρόδον ἢ τὴ Μυτιλήνην: (laudabunt alii claram Rhodom aut Mytilenen), λέγει ὁ Ὀράτιος¹⁵ — καὶ εἶνε ἐν τῇ πραγματικῇ τῆι μία τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς. Ὅτε ὁ Π. Ρουτίλιος κατεδικάσθη διὰ τῶν ραδιουργιῶν τῶν νομομαθῶν, ἐξ ἀφορμῆς τῶν δῆθεν πιέσεων καὶ τῶν σφετερισμῶν αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς διοικήσεώς του ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀσίας, καὶ κατὰ τὸ 92 π. Χ. ἀκριβῶς μετέβαινεν ἐκεῖ ὡς ἐξόριστος, προσέφερον εἰς αὐτὸν — ἡ καλλιτέρα ἀπόδειξις διὰ τὴν ἀθωότητά του — ἄσυλον δι' ἀπεσταλμένου αὐτῶν ὄλαι αἱ πόλεις τῆς ἐπαρχίας¹⁶. Μεταξὺ τούτων ἐξέλεξεν ὁ Ρουτίλιος τὴν Μυτιλήνην ὡς τόπον τῆς διαμονῆς του, ἴσως διότι ἐκεῖ ἔκτος τῆς φυσικῆς καλλονῆς παρείχετο ἐπίσης πρὸ πάντων εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς του σπουδὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἔκτοτε ἀφιερῶθη δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ.

Τὴν ἱστορίαν τῆς Μυτιλήνης γνωρίζομεν ἀκριβέστερον ἀπὸ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ πόλις ἐκαλύφθη ὑπὸ καταισχύνης. Ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Μ. Ἀκουίλλιος κατόπιν ἀτυχοῦς μάχης διεσώθη ἀσθενὴς εἰς Μυτιλήνην. Τότε οἱ Μυτιληναῖοι παρέδωσαν τὸν Ἀκουίλλιον εἰς τὸν Μιθριδάτην¹⁷, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ φόβου πρὸς αὐτὸν ἀφ' ἐτέρου δὲ διότι ἐπεθύμουν νὰ ἀποκτήσουν τὴν εὐνοίαν του. Ἐξεπλήρωσαν δὲ πιστῶς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως, φονεύσαντες πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει διαμένοντας Ρωμαίους, καὶ

¹⁴ Πλουτ. Τιβ. Γράκχος 20.

¹⁵ Horat. c. 1,7,1 πρὸβ. ep. 1,11,17.

¹⁶ Val. Max. II 10, 5.

¹⁷ Ἀππιαν. Μιθρ. πόλ. 21. Vell. II 18,1. Διοδ. τοῦ Σικελ. 37,27.

μόνον ὁ σεβαστὸς Ρουτίλιος κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ μετὰ κόπου — καθὼς φαίνεται γυμνὸς — εἰς Σμύρνην ¹⁸. Ὅτε κατόπιν ὁ Μιθριδάτης ἐκ τῆς Ἐφέσου ἦλθεν αὐτοπροσώπως εἰς Μυτιλήνην ὑπεδέχθησαν αὐτὸν φιλικῶς οἱ κάτοικοι καὶ ἀργότερον ἐπίσης, ὅτε οὗτος ἠναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Φιμβρίου νὰ φύγῃ ἐκ τῆς ἀσιατικῆς ἡπείρου, ἐτράπη καὶ πάλιν εἰς Μυτιλήνην, ὡς πρὸς πλησιέστερον καὶ ἀσφαλέστερον καταφύγιον, ἔξ αὐτῆς δὲ ὡς φαίνεται ὀλίγον ὕστερον ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Πέργαμον ¹⁹. Φυσικῶ τῷ λόγῳ ἡ Μυτιλήνη δὲν ἠδύνατο νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ ἀσφαλῆς πρὸ τῆς ὀργῆς τῶν Ρωμαίων. Διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ στρατηγοῦ ἔθεωρεῖτο ὡς ἡ βαρύτερον ἐνεχομένη ἔξ ὄλων τῶν ἀσιατικῶν πόλεων καὶ ἐγνώριζε ποία τύχη τὴν ἀνέμενεν ἐκ μέρους τῆς Ρώμης. Ἐνεκα τούτου ἡ πόλις ἠγωνίσθη ἀπεγνωσμένως μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, τελικῶς δὲ ἐντελῶς μόνη. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐπῆλθεν ὁ Λούκουλλος μετὰ τοῦ στόλου του ἐναντίον τῆς πόλεως κατὰ τὸ ἔτος 83 π. Χ. Ἄλλ' αἱ προτάσεις τὰς ὁποίας ἔκαμεν οὗτος, ὅχι ἔξ εὐνοίας πρὸς τὴν Μυτιλήνην παρὰ διότι δὲν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρὸς διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ὀχυρὰν θέσιν, ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων. Ἐπηρεολούθησε ναυμαχία καθ' ἣν ἠττήθη ὁ μυτιληναϊκὸς στόλος, ὁ δὲ Λούκουλλος ἤρχισε τότε τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἀνευ ὅμως οὐσιώδους τινὸς ἀποτελέσματος. Ἐπέτυχε μὲν μία αἰφνιδία ἐπίθεσις (ὁ Λούκουλλος φαινομενικῶς ἀπέπλευσεν εἰς Ἐλαίαν ἀλλ' ἐπανῆλθεν εὐθὺς ἀμέσως ἀπροσδοκῆτως), ἡ ὁποία ἐστοίχισεν εἰς τοὺς Μυτιληναίους πολλοὺς ἀνθρώπους ²⁰, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Λουκούλλου ἐξηκολούθησε τὴν πολιορκίαν ὁ Μινούκιος Θέρμος καὶ τέλος οὗτος κατὰ τὸ ἔτος 79 π. Χ. ἐξεπολιόρκησε τὴν πόλιν· ὁ νεαρὸς Γ. Ἰούλιος Καίριος διέπρηψε κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην καὶ ἐκρίθη ἄξιος

¹⁸ Cic. pro Rab. Post. 10, 27.

¹⁹ Ἀππιαν. Μιθρ. πόλ. 52.

²⁰ Πλουτ. Λούκ. 4.

τοῦ πολιτικοῦ στεφάνου (corona civica) ²¹. Ὁ Λίβιος ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ πόλις κατεστράφη, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀμφίβολον καὶ μετὰ δισταγμοῦ πρέπει νὰ παραδεχθῆ τις τὴν ἐξ ὀλοκλήρου καταστροφὴν τῆς πόλεως. Ταῦτα ἐπιμαρτυροῦνται ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος, τὸ ὁποῖον σαφέστερον δύναται νὰ διευκρινίσῃ ἱστορικῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην:

Ὡς γνωστὸν ἡ ἀκρόπολις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς κυρίας πόλεως δι' ἑνὸς θαλασσίου βραχίονος, σήμερον δὲ ἐν τῷ φρουρίῳ, τὸ ὁποῖον καταλαμβάνει τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως, μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἀρχαίων ἐρειπίων δὲν ὑπάρχει τι προρωμαϊκόν, διότι ἐκ τῶν ἐξήκοντα περίπου ἐπιγραφῶν τοῦ φρουρίου δὲν εἶνε καμμία ἀρχαιότερα τῶν χρόνων τοῦ Πομπηίου, ἐνῶ ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν, οὐκ ὀλίγα ἀνάγονται καὶ εἰς τοὺς προγενεστέρους χρόνους. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ἐκπολιόρησιν τῆς πόλεως ἔπρεπε φυσικὰ νὰ κατεδαφισθῶν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ὅπως καὶ κατεδαφίσθησαν, ἔμειναν ὅμως ἴσως ἀλώβητα καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ πόλει οἰκοδομημάτων ἐκτὸς τῶν ναῶν καὶ τοῦ περιφήμου θεάτρου. Τοῦτο καταφαίνεται κυρίως ἐκ τῆς περιγραφῆς τὴν ὁποίαν ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν μᾶς διέσωσεν ὁ Κικέρων ²²: « Ποία ἡ Μυτιλήνη; ... πόλις καὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν διάταξιν τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τὴν ὠραιότητα ἐξαιρετος μεταξὺ τῶν πρώτων (quid Mytilenae?... urbs et natura et situ et descriptione aedificiorum et pulchritudine in primis nobilis). Ἡ πόλις ἐστερήθη τῆς ἐλευθερίας της καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας, χωρὶς ὅμως ὡς ἐκ τούτου νὰ ὑποστῆ οὐσιώδη ζημίαν τόσον ἡ πνευματικὴ ἀνθησις ὅσον καὶ ἡ ἄλλη ἀκμὴ τῆς Μυτιλήνης. Οἱ ἐγγῶροι ἀγῶνες τῶν ποιητῶν εἰς τὸ θέατρον ἐτελοῦντο ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν, σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον.

²¹ Liv. perioch. 89, Suet. Caes. 2.

²² Cic. de leg. agr. 2,16,40.

Ἡ πολιτικὴ ἀποκατάστασις τῆς πόλεως καὶ ἐν γένει ὀλοκλήρου τῆς νήσου ἔρχεται μετ' οὐ πολὺ ὡς ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν κόπων ἐνὸς μάλιστα φιλοπάτριδος πολίτου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Μυτιλήνη εἶχε πάντοτε πολλοὺς γὰ ἀπαριθμῆση καὶ οἵτινες τὴν ἐπιρροὴν πλησίον τῶν ἰσχυρῶν Ῥωμαίων μετεχειρίσθησαν πρὸς χάριν τῆς πατρίδος των.

Ὁ Θεοφάνης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἱεροῖτα²³, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Μυτιληναίων, ἦτο στενὸς καὶ ἔμπιστος φίλος τοῦ Γναίου Πομπηίου. Οὗτος συνώδευσεν τὸν Πομπήιον εἰς τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον καὶ περιέγραψε βραδύτερον ἐξ ἰδίας αὐτοψίας²⁴. Φαίνεται δὲ ὅτι παρηκολούθησε τὸν πόλεμον τοῦτον εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, διότι κατὰ τὸν Πλούταρχον, τοῦ ὁποίου ἡ μαρτυρία εἶνε ἀξιόπιστος, ὁ Θεοφάνης παρευρέθη κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ ὄρεινοῦ φρουρίου Καινοῦ, ἣτις συμπίπτει πρὸς τὸ ἔτος 64 π. Χ.²⁵: «Ἐν δὲ τῷ Καινῷ φρουρίῳ καὶ γράμμασιν ἀπορρήτοις ὁ Πομπήιος ἐνέτυχεν τοῦ Μιθριδάτου καὶ διῆλθεν οὐκ ἀηδῶς κατὰ πολλὴν ἔχοντα τοῦ ἠθους κατανόησιν. Ὑπομνήματα γὰρ ἦν, ἐξ ὧν ἐφωράθη φαρμάκοις ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν υἱὸν Ἀριαράθην ἀνηρηκῶς καὶ τὸν Σαρδιανὸν Ἀλκαῖον, ὅτι παρευδοκίμησεν αὐτὸν ἵππους ἀγωνιστὰς ἐλαύνων... Θεοφάνης δὲ καὶ Ρουτίλιου λόγον εὐρεθῆναί φησι παροξυντικὸν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων. Ὁ καλῶς εἰκάξουσιν οἱ πλεῖστοι κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους εἶναι, τάχα μὲν οὐδὲν αὐτῷ τὸν Ρουτίλιον εἰκότα μισοῦντος, εἰκὸς δὲ καὶ διὰ Πομπήιον, οὗ τὸν πατέρα παμπόνηρον ἀπέδειξεν ὁ Ρουτίλιος ἐν ταῖς ἱστορίαις». Διαρκοῦντος εἰσέτι τοῦ πολέμου τούτου ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἀσίᾳ, ὁ Πομπήιος ἀπένειμεν εἰς τὸν Θεοφάνην ἐν πλήρει συνελεύσει τῶν στρατιωτῶν (in contione militum) τὸ δικαίωμα τοῦ Ῥωμαίου

²³ Fabricius .Mitt. d. ath. Instituts IX p. 87.

²⁴ Müller Fragm. hist. graec III 312.

²⁵ Πλουτ. Πομπ. 37.

πολίτου²⁶. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Θεοφάνης ἔλαβε τὸ ὄνομα Γναῖος Πομπήιος Θεοφάνης²⁷. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 61 π. Χ. ὁ Πομπήιος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους ἦλθε κατὰ τὸν πλοῦν του ἐξ Ἀμισοῦ εἰς Μυτιλήνην, ὅπου οὗτος «τὸν ἀγῶνα τὸν πάτριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν, ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς ἐκείνου πράξεις. Ἦσθεις δὲ τῷ θεάτρῳ περιεγράψατο τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τόπον, ὡς ὅμοιον ἀπεργασάμενος τὸ ἐν Ρώμῃ²⁸». Πρὸς χάριν δὲ τοῦ Θεοφάνους ἀπέδωκεν ὁ Πομπήιος εἰς τὴν Μυτιλήνην τὴν ἐλευθερίαν της: «Καὶ γὰρ (Πομπήιος) εἰς Μυτιλήνην ἀφικόμενος τὴν . . πόλιν ἠλευθέρωσε διὰ Θεοφάνη²⁹». Πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς δὲ τοῦ στρατηγοῦ εἰς Ρώμην καὶ διαρκοῦντος τοῦ ἔτους 61 π. Χ. ἐπεκυρώθη διὰ ψηφίσματος τῆς συγκλήτου ἡ περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Μυτιλήνης διαταγὴ τοῦ Πομπηίου καὶ συνωμολογήθη νέα συνθήκη συμμαχία μετὰ τῆς πόλεως. Ἡ τύχη ἡ ὁποία τοιουτοτρόπως ἔλαχι εἰς τὴν Μυτιλήνην ἦτο ἀναξίως ἀρκετὴ μετὰ τὴν ἐπαίσχυντον συμπεριφορὰν τοῦ δήμου κατὰ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον. Πάντως ὁμως δὲν δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ ἀχαριστίαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἡ πιστὴ ἐγκαρτέρησις αὐτῆς πρὸς τοὺς εὐεργέτας της Θεοφάνην καὶ Πομπήιον, τόσον κατὰ τοὺς καλοὺς ὅσον καὶ κατὰ τοὺς χαλεποὺς καιροὺς εἶνε ἡ ἐξίλαστήριος μετάνοιά της ἀπέναντι τοῦ κριτηρίου τῆς Ἱστορίας. Διεσώθησαν πολυάριθμοι τιμητικαὶ ἐπιγραφαὶ εἰς τὰς ὁποίας ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀποκαλεῖται «σωτὴρ καὶ κτίστης τῆς πόλεως³⁰». Εἰς δὲ τὸν Θεοφάνην ἀποθαγόντα ἀπένειμαν οἱ συμπολιταὶ του θείας τιμᾶς³¹, τοῦτο δὲ συνέβη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Θεοφάνης — τοῦ ὁποίου ἡ

²⁶ Cic. pro Arch. 10, 24. Val. Max. 9,14,3. Jul. Capit. Max et Balb. c. 7.

²⁷ Fabricius. Mitt. d. Ath. Instituts IX p. 87.

²⁸ Πλουτ. Πομπ. 42

²⁹ Πλουτ. Πομπ. 42. (Vell. II 18,1).

³⁰ Fabricius. Ath. Mitteil. IX 87. Cichorius Ath. Mitteil. XIII.

³¹ Tacit. ann. 6, 18. Münze bei Mionnet III 108, 117, Sallet. Numism. Zeitschr. 1881 IX p. 119 ff.

δύναμις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου σχεδὸν ἔξιμηδενίσθη — ἐπὶ πολὺν χρόνον εἶχε παύσῃ πλέον νὰ ἔξασκῇ οἰανδήποτε ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἰθυπόντων τὰ πράγματα τῆς Ρώμης. Δὲν ἐπρόκειτο λοιπὸν περὶ κολακείας, ὅπως ἐσφαλμένως φρονεῖ ὁ Τάκιτος.

Ἡ Μυτιλήνη εὐγνωμονοῦσα ἀφωσιώθη πιστῶς τόσον πρὸς τὸν Πομπήιον ὅσον καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ καὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἀπέδειξε τοῦτο τρανώτατα. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ὑπῆρξε τὸ πολιτικὸν κέντρον τῶν Πομπηϊανῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὅσακις ὁ Πομπήιος εἰς δεινὰς περιστάσεις ἐπεζήτησε νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν προστασίαν τῆς γυναικὸς του Κορνηλίας καὶ τοῦ υἱοῦ του Σέξτου, ἀπέστειλε τούτους εἰς Μυτιλήνην ³². Μετὰ τὴν ἀτυχή ἔκβασιν τῆς μάχης παρὰ τὴν Φάρσαλον (48 π. Χ.) φεύγων ὁ Πομπήιος προσήγγισεν εἰς Μυτιλήνην διὰ νὰ παραλάβῃ τοὺς ἰδικούς του, ἀλλ' ἔνεκα τῆς σφοδρᾶς τρικυμίας ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ³³. Οἱ Μυτιληναῖοι τὸν ὑπεδέχθησαν φιλικῶς καὶ τὸν προέτρεψαν μάλιστα νὰ μείνῃ πλησίον των, ἀλλ' ἐκεῖνος τοὺς συνεβούλευσε νὰ ὑποκύψουν εἰς τὸν νικητὴν καὶ ἀφοῦ παρέλαβε τὴν οἰκογένειάν του διηυθύνθη εἰς Αἴγυπτον: «Οὕτω δὲ (Πομπήιος) παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλεως ἐκεῖθεν εἰς Μυτιλήνην ἐπεραιούτο βουλόμενος τὴν Κορνηλίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὸν υἱὸν» ³⁴. «Τῶν δὲ Μιτυληναίων τὸν Πομπήιον ἀσπασαμένων καὶ παρακαλούντων εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ κἀκείνους ἐκέλευσε τῷ κρατοῦντι πείθεσθαι καὶ θαρρεῖν· εὐγνώμονα γὰρ εἶναι Καίσαρα καὶ χρηστόν ³⁵». «Ὡς δ' οὖν (Πομπήιος) ἐνίκα φεύγειν εἰς τὴν Αἴγυπτον κέ. ³⁶». Ἡ πόλις δὲν ἀντέστη κατὰ τοῦ Καίσαρος, ὅστις ἀντιπαρῆλθε πρὸ αὐτῆς μετὰ τοῦ στόλου του ³⁷, ἀλλ' οὐδαμῶς ἀπέκρου-

³² Drumann. Gesch. Roms III p. 482.

³³ Drumann p. 519.

³⁴ Πλουτ. Πομπ. 74.

³⁵ Πλουτ. Πομπ. 75.

³⁶ Πλουτ. Πομπ. 77.

³⁷ Senec. cons. ad Helv. 9.

πε τὰ αἰσθήματά της καὶ ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῆς συναθροίσεως τῶν ἐχθρῶν τοῦ Καίσαρος καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἀκόμη τοῦ Πομπηίου.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἤκμασαν πρὸ πάντων ἐν Μυτιλήνῃ αἱ φιλοσοφικαὶ σπουδαὶ καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸν περιπατητικὸν φιλόσοφον Κράτιππον, τὸν φίλον τοῦ Κικέρωνος, τὸν ὁποῖον οὗτος κατὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ. ἤλθε καὶ ἐπεσκέφθη ἐκ Μυτιλήνης εἰς τὴν Ἔφεσον³⁸. Ἦτο δὲ ὁ Κράτιππος καὶ φίλος τοῦ Πομπηίου καὶ παραμυθητὴς κατὰ τὴν φυγὴν του, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος³⁹: «Πομπήιος δὲ πρὸς Κράτιππον τραπόμενος τὸν φιλόσοφον (κατέβη γὰρ ἐκ τῆς πόλεως ὀψόμενος αὐτόν), ἐμέμψατο καὶ συνδηπόρησε βραχέα περὶ τῆς προνοίας, ὑποκατακλινομένου τοῦ Κρατίππου καὶ παράγοντος αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἀμείνωνας ἐλπίδας, ὅπως μὴ λυπηρὸς μηδὲ ἄκαιρος ἀντιλέγων εἴη. Ἐπεὶ τὸ μὲν ἐρέσθαι τὸν Πομπήιον ἦν ὑπὲρ τῆς προνοίας, τὸν δ' ἀποφαινέσθαι, ὅτι τοῖς πράγμασιν ἤδη μοναρχίας ἔδει διὰ τὴν κακοπολιτείαν ἐρέσθαι δέ: «Πῶς, ὦ Πομπήιε, καὶ τίνι τεκμηρίῳ πεισιθῶμεν, ὅτι βέλτιον ἂν σὺ τῇ τύχῃ Καίσαρος ἐχρήσω κρατήσας;» Παρὰ τῷ Κρατίππῳ ἐμαθήτευσεν ὁ Μ. Μάρκελλος, εἰς τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν τοῦ Καίσαρος, ὅστις ἔζη ἐν Μυτιλήνῃ ἐν ἐκουσίᾳ ἐξορίᾳ⁴⁰. Ἐπίσης ὁ Μ. Βροῦτος ἔμεινεν εἰς Μυτιλήνην κατὰ καιροὺς καὶ ἤκουσε τὸν Κράτιππον⁴¹, ἴσως δὲ καὶ τὸν φιλόσοφον Λεσβώνακτα, ὅστις ἤκμασεν ὡσαύτως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅπως ἐξηκριβώθη ἱστορικῶς.

Εὐκαιρία, ὅπως δείξουν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Πομπηίου, παρουσιάσθη εἰς τοὺς Μυτιληναίους κατὰ τὸ ἔτος 35 π. Χ., μετὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον Ὁ Σέξτος Πομπήιος ἠττηθεὶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ κατὰ τὸ φθινώπωρον τοῦ ἔτους ἐκείνου ἤλθεν

³⁸ Cic. Tim. 1.

³⁹ Πλουτ. Πομπ. 75.

⁴⁰ Cic. Brut 71, fam. 4.7 - 8, Sen. l. 1.

⁴¹ Cic. Brut. 71.

εἰς Μυτιλήνην, ὅπου καὶ προηγουμένως ἤδη — διαρκοῦντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου — διέμεινε μετὰ τῆς μητρειᾶς του, ἔχων ἀπόλυτον πεποίθησιν ἐπὶ τὴν πίστιν τῶν Μυτιληναίων⁴². Καὶ πράγματι οὗτοι ὄχι μόνον προθύμως ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἀλλὰ καὶ διηκόλυναν τὰς προπαρασκευὰς (ἐφοδιασμοὺς καὶ ἐξοπλισμούς), τὰς ὁποίας οὗτος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος διενήργησεν ἐκεῖθεν⁴³. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 34 π. Χ. ἀπεστάλη ὁ ὕπαρχος τοῦ Ἀντωνίου, Μάρκος Τίτιος, ἐναντίον αὐτοῦ μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου καὶ ὁ Σέξτος Πομπήιος ἔπεσεν ἐν Βιθυνίᾳ εἰς χεῖρας τοῦ Τιτίου καὶ ἐφρονεύθη. Πιθανῶς ὁ Τίτιος ἐστράφη τότε μετὰ τοῦ στόλου κατὰ τῆς Μυτιλήνης, ὅπως σωφρονίσῃ αὐτὴν διὰ τὴν ὑποστήριξίν της πρὸς τὸν Σέξτον. Τοῦτο κυρίως εἰκάζεται ἐκ μιᾶς ἐπιγραφῆς, ἣτις ἀνάγεται εἰς τὰ ἔτη 34 - 31 π. Χ. τὴν ὁποίαν ἀνίδρυσαν πρὸς τιμὴν τοῦ προστάτου αὐτῶν Τιτίου «οἱ μετὰ τῆς Μυτιλήνης ἐμπορευόμενοι Ρωμαῖοι πολῖται» (*cives Romani qui Mytilenis negotiantur*). Μία τοιαύτη παραμονὴ τοῦ Τιτίου ἐν Μυτιλήνῃ, ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πομπηίου, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἄλλον σκοπὸν παρὰ μόνον τὴν τιμωρίαν τῆς πόλεως διὰ τὴν μεροληπτικὴν στάσιν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν αὕτη ὑπὲρ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Ὀκταβιανοῦ. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἡ Μυτιλήνη ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ Σέξτου Πομπηίου καὶ ἐπὶ πολλῶν μυτιληναϊκῶν νομισμάτων, ἀφορώντων ἐπίσημον ἀποθανόντα, φέρεται τὸ ὄνομα «ἦρωος Σέξτος⁴⁴», ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν εἶνε ἄλλος ἀπὸ τὸν Σέξτον Πομπήιον, τοῦ ὁποίου τὸ ἀγαπητὸν ὄνομα ἠθέλησαν οἱ Μυτιληναῖοι νὰ παραδώσουν εἰς τὴν ἀθανασίαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 22 π. Χ. ὁ Μάρκος Ἀγρίππας, ὅστις εἶχεν ἐγκαταλείψῃ τὴν Ρώμην διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν πρὸς τὸν

⁴² Ἀππιαν. Ἐμφ. πόλ. 5,138.

⁴³ Δίωνος Κασσίου 49,17.

⁴⁴ Mionnet. descr. 104, 106, suppl. 81.

Μάρκελλον ἀνταγωνισμόν, ἀπεσύρθη εἰς Μυτιλήνην καὶ ἔζησεν ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων διώκει διὰ τῶν ἐπάρχων του τὴν ἀνατεθεισαν εἰς αὐτὸν ἐπαρχίαν τῆς Ἀσίας⁴⁵. Εἰς Μυτιλήνην ἀνεζήτησεν αὐτὸν καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἡρώδης⁴⁶.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Γερμανικὸς διέμεινεν ἐν Μυτιλήνῃ, κατὰ τὸ ἔτος 18 μ. Χ., ὅπου ἡ Ἀγριππῖνα ἐγέννησε τὴν Ἰουλίαν⁴⁷. Τὴν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐκ νέου ἐλικυρωθεῖσαν ἐλευθερίαν ἀπέλαυσεν ἡ Μυτιλήνη ἐπὶ μίαν ἀκόμη περίπου ἑκατονταετηρίδα⁴⁸. Μετὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ὁ Οὐεσπασιανὸς ἐστέρησε τὴν πόλιν τῆς ἐλευθερίας της⁴⁹, τὴν ὁποίαν ὁμως ἀπέδωκε καὶ πάλιν ὁ Ἀδριανός, ὅστις κατὰ τὸ θῆρος τοῦ ἔτους 124 μ. Χ. ἐπεσκέφθη τὴν Λέσβον⁵⁰, ἀποκαλεῖται δὲ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς «κτίστης τῆς πόλεως, ἐλευθέριος καὶ εὐεργέτης».

Κατόπιν ἡ ἱστορία τῆς πόλεως βαίνει σιωπηρῶς καὶ ἔως πρὸς τὸ τέλος της. Μερικαὶ ἀνάξια λόγου ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα παρέχουν ἀκόμη εἰδήσεις περὶ αὐτῆς ἀλλ' οὐδενὸς ἀξιοσημειώτου γεγονότος γίνεται ἐν αὐτῇ οἰαδήποτε μνεία.

Κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ἤκμασαν ἐν Λέσβῳ ἀξιόλογοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐλάμπρουναν τὴν ἱστορίαν αὐτῆς τόσον διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων λογοτεχνικῶν ἔργων των ὅσον καὶ διὰ τῆς δράσεώς των. Διὰ τὸν ρήτορα Διοφάνην, τὸν ἱστορικὸν συγγραφέα Θεοφάνην καὶ τὸν φιλόσοφον Κράτιππον ἐγένετο ἤδη βραχὺς λόγος. Δυστυχῶς δὲ αἱ περὶ τούτων ἱστορικαὶ πληροφορίαι εἶνε τόσον πενιχραὶ ὥστε καθίσταται δύσκολος ἡ ἔξιστόρη.

⁴⁵ Vell. 2, 93. Ἰωσήφ. Ἀρχ. Ἰουδ. 15, 10. Tac. ann. 14, 53. Oct. 66 — Tib. 10. Δίων. 53, 32.

⁴⁶ Ἰωσήφ. Ἀρχ. Ἰουδ. 15, 10.

⁴⁷ Tac. ann. 2, 54.

⁴⁸ Plin. 5, 137.

⁴⁹ Plehn Lesb. p. 83 (πρὸς. Φιλοστρ. Βίος Ἀπολλ. 5, 41).

⁵⁰ Dürr. Reisen des Hadrian p. 55.

σις τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν. Διὰ τρεῖς ὅμως ἄλλους Λεσβίους ἄνδρας, τὸν ποιητὴν Κριναγόραν, τὸν ρήτορα Ποτάμωνα καὶ τὸν φιλόσοφον Λεσβώνακτα δύναται νὰ γίνῃ ἐκτενέστερος λόγος, ἐφ' ὅσον ἡ Γραμματολογία καὶ ἡ Ἐπιγραφικὴ παρέχουν περὶ αὐτῶν περισσοτέρας εἰδήσεις. Εἰς πλείστας ἐπιγραφὰς τῆς Λέσβου ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τούτων, εἰδικῶς δὲ ὁ Κριναγόρας καὶ ὁ Ποτάμων μνημονεύονται εἰς δύο λεσβιακὰ ψηφίσματα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Νήσου.

Περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ μάλιστα περὶ τοῦ Κριναγόρου, τοῦ τόσον παραγνωρισθέντος Μυτιληναίου ποιητοῦ, θὰ γράψωμεν — Θεοῦ θέλοντος — διεξοδικῶς εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

ΔΗΜ. ΓΡ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

